O‘ZBEKISTONDA OILA TARBIYASI VA TA’LIM TIZIMIDA GENDER TENGLIKNI TA’MINLASHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Xolikova Dilobarxon Maxsitovna

FarDU, dosent

Annotasiya: Oilada tarbiya insonning shaxsiyati va qadriyatlarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqola oilaviy tarbiyaning bolalarda sog'lom munosabatlar, ko'nikmalar va qadriyatlarni rivojlantirish uchun asos sifatida ahamiyatini muhokama qiladi. Oilada bolalar o'zlarini himoyalangan, sevilgan va tushunilgan his qilishlari mumkin bo'lgan qo'llab-quvvatlovchi va mehribon muhitni yaratishga alohida e'tibor beriladi. Bolalarda hissiy intellekt, ijtimoiy ko'nikmalar va mustaqillikni rivojlantirishga yordam beradigan ta'lim usullari va yondashuvlari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, bolalarda sog'lom ijtimoiy qadriyatlar va xatti-harakatlarni shakllantirishda oilaviy qadriyatlar va urf-odatlarning o'rni ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: oilaviy qadriyatlar, sevgi, qo'llab-quvvatlash, namuna, ishonch, o'rganish, hissiy aql, chegaralar, an'analar, mas'uliyat

Hujjatda ta’kidlanganidek, O‘zbekiston tomonidan mustaqil rivojlanish bosqichining har tomonlama tahlili hamda globallashuv sharoitida o‘zgarib borayotgan jahon iqtisodiyoti mamlakatni yanada barqaror va jadal rivojlantirish uchun tubdan yangi g‘oyalar va tamoyillarni ishlab chiqish va amalga oshirishni taqozo etadi [1].

Harakatlar strategiyasi besh bosqichda amalga oshirilib, ularning har biri yilning e’lon qilingan nomiga muvofiq alohida Davlat dasturlarini tasdiqlash va ijro etishni ko‘zda tutadi. Mazkur dasturlar doirasida ta’lim, madaniyat, fan, adabiyot, san’at va sportni rivojlantirish, yoshlar siyosatini takomillashtirish hamda bandlikni oshirishga qaratilgan ijtimoiy soha islohotlari izchil amalga oshirilmoqda [2].

Shu jarayonda barkamol avlodni tarbiyalashda oilaning o‘rni beqiyosdir. Oila jamiyatning eng kichik bo‘g‘ini bo‘lib, nafaqat ijtimoiy barqarorlikni ta’minlovchi institut, balki shaxsning ilk tarbiya makoni sifatida uning ma’naviy-axloqiy, intellektual va ijtimoiy

shakllanishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlarga ko‘ra, oilada tarbiya jarayoni gender tenglik tamoyillari asosida olib borilishi lozim bo‘lib, bu o‘g‘il va qiz bolalarning teng huquqli rivojlanishi, ularning qobiliyat va iste’dodlarini to‘liq namoyon etishi uchun zarur shart-sharoit yaratadi.

A. Avloniy ta’biri bilan aytganda: “Tarbiyani tug‘ilgan kundan boshlamak, vujudimizni quvvatlanturmak, fikrimizni nurlanturmak, axloqimizni go‘zallanturmak, zehnimizni ravshanlanturmak lozim ekan…”. Ushbu fikrlar tarbiyaning uzluksiz, tizimli va kompleks jarayon ekanligini tasdiqlaydi. Bu jarayonda ota-ona, ta’lim muassasalari hamda jamiyat hamkorligi muhim o‘rin tutadi. Shu bilan birga, tarbiya jarayonida jinsiy farqlarga asoslangan stereotip yondashuvlar emas, balki teng imkoniyatlar, hurmat va adolat tamoyillari ustuvor bo‘lishi lozim.

Ota-onalar farzand tarbiyasida asosiy subyekt sifatida nafaqat axloqiy qadriyatlarni singdiradi, balki gender tenglik madaniyatini ham shakllantiradi. O‘g‘il va qiz bolalarga bir xil ta’lim olish, kasb tanlash, ijodiy va sport faoliyatlarida ishtirok etish imkoniyatlarining berilishi ularning ijtimoiy faolligini oshiradi hamda jamiyatda sog‘lom raqobat muhitini shakllantiradi.

Fitrat ta’kidlaganidek: “Har bir millatning saodati va izzati, albatta, shu xalqning ichki intizomi va totuvligiga bog‘liq…”. Ushbu fikr zamirida oila institutining jamiyatdagi o‘rni yaqqol ifodalanadi. Zamonaviy ilmiy yondashuvga ko‘ra, oila ichidagi totuvlik va intizom gender tenglik asosida mustahkamlanishi lozim, chunki ayol va erkak oila a’zolarining teng huquqli ishtiroki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida oila jamiyatning asosiy bo‘g‘ini sifatida belgilangan bo‘lib, davlat tomonidan uning himoyasi kafolatlangan. Shu bilan birga, bugungi kunda oilada gender tenglikni ta’minlash, ayollar va erkaklarning jamiyat hayotidagi teng ishtirokini kengaytirish davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biridir. Bu esa nafaqat huquqiy, balki ijtimoiy-pedagogik ahamiyatga ham ega.

Prezidentimiz ta’kidlaganidek, “Har bir inson uchun Vatan tushunchasi, eng avvalo, oiladan boshlanadi”. Demak, oilada shakllangan qadriyatlar jamiyat taraqqiyotiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Agar oilada o‘g‘il va qiz bolalar tenglik asosida tarbiyalansa, bu kelajakda jamiyatda adolat, barqarorlik va ijtimoiy hamjihatlikning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

“Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch” asarida ham oilaning ma’naviy tarbiya markazi sifatidagi o‘rni alohida ta’kidlanadi. Bu jarayonda gender tenglikni hisobga olish, ya’ni ayollar va erkaklarning jamiyatdagi o‘rni va mas’uliyatini teng ko‘rish, farzandlar tarbiyasida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, sog‘lom turmush tarzi va jismoniy tarbiya masalalari ham oilaviy tarbiyaning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Zamonaviy yondashuvga ko‘ra, sport va jismoniy faollik nafaqat o‘g‘il bolalar, balki qiz bolalar uchun ham teng darajada ochiq bo‘lishi lozim. Bu esa gender tenglikni amalda ta’minlash, stereotiplarni bartaraf etish hamda har ikki jins vakillarining sog‘lom rivojlanishini qo‘llab-quvvatlaydi.

Ota-onalar farzandining qiziqish va imkoniyatlariga qarab, uni sport, san’at yoki ilmiy faoliyatga yo‘naltirishi kerak. Bu jarayonda jinsga asoslangan cheklovlar emas, balki individual qobiliyat va iste’dod ustuvor bo‘lishi lozim.

Tarbiya farzandning butun taqdiriga daxldor bo‘lgan jarayon bo‘lib, ota-ona bu jarayonda asosiy mas’ul shaxs hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik nuqtai nazardan ota-onalar nafaqat tarbiyachi, balki gender tenglik, ijtimoiy adolat va ma’naviy yetuklikni o‘z xatti-harakatlari orqali namoyon etuvchi model shaxslar hamdir.

Oila institutini jamiyatning eng muhim bo‘g‘ini sifatida mustahkamlash, unda tarbiyani zamonaviy va gender tenglik tamoyillari asosida tashkil etish orqali nafaqat milliy taraqqiyotga, balki global ijtimoiy barqarorlikka ham hissa qo‘shish mumkin. Zero, Prezidentimiz ta’kidlaganidek: “Kelajak bugundan boshlanadi. Hozir tarbiya masalasiga e’tibor qilinmasa, kelajak boy beriladi”.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash mamlakat rivoji va xalq farovonligining kafolati.Toshkent,O'zbekiston, 2017, 48 b.
2. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-son Farmoniga
3. Avloniy.A. Turkiy guliston yoxud axloq. — T.: O’qituvchi — 1992. — b.13.
4. O’zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — T.: O’zbekiston — 2012. — b.13.

5. Fitrat. Oila. — T.: Ma’naviyat — 1998. –b. 13.

6. Karimov I. A. Milliy istiqlol mafkurasi– xalq e’tiqodi va buyuk kelajakka ishonchdir. — T.: O’zbekiston. — 2000. –b. 23.

7. Karimov I. A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. –T.: Ma’naviyat. — 2008. — b.52.

8. Erkin Yusupov. Inson kamolotining ma’naviy asoslari. -T.: Universitet. — 1998, — B. 120.

9. Karimov I. A. O’zbekistonda oziq ovqat dasturini amalga oshirishning muhim zaxiralari mavzusidagi xalqaro konferentsiyaning ochilish marosimidagi nutqdan. 06.06.2014 Valeologiya asoslari. Pedagogika oliy o’quv yurtlari uchun o’quv qo’llanma.T. — 2010. — b.50.

10. Kholmatova, Z. T., & Kholikova, D. M. (2022). MODEL OF DEVELOPING AND DEVELOPING INNOVATIVE THINKING SKILLS IN STUDENTS. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, *2*(4), 190-195.

11. Dilobarkhon, K. (2019). The importance of modern innovation in education. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, *7*(12).

12. Kholikova, D. (2020). INTELLECTUAL ACTIVITY OF CREATIVE THINKING VERBAL TEST “UNUSUAL USE”. *PEDAGOGICAL SCIENCES*, *22*.

13. Maxsitovna, K. D. (2022). Pedagogical Problems of Child Raising in the Uzbek Family. *Spanish Journal of Innovation and Integrity*, *5*, 542-546.

14. Xolmatova, Z. T., & Xolikova, D. M. (2022). TALABALARDA INNOVASION FIKRLASH KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MODELI. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, *2*(4), 139-144.

15. Xolikova, D. (2021). Vozmojnosti diagnostiki effektivnosti kompensatsionnogo podxoda v obuchenii. *Obuęestvo i innovatsii*, *2*(9/S), 239-252.

16. Kholikova, D. M. (2021). THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS OF INCREASING INNOVATIVE THINKING IN STUDENTS. *Theoretical & Applied Science*, (5), 422-424. **ISSN:** 2776-1010 Volume 4, Issue 5, May 2023